

Όποια πέτρα
κι αν σηκώσεις...

Συνοδευτικό έντυπο παράστασης για εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο του Π4.1.2 του έργου In-Athens, Τ2ΕΔΚ-Ο1696, Ενιαία Δράση Κρατικών Ενισχύσεων έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης & Καινοτομίας «ΕΡΕΥΝΩ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ», ΕΣΠΑ 2014-2020.

Υπεύθυνοι παράστασης
Ελεύθερη Θεατρική Σπουδή – commonspace

Συγγραφή / επιμέλεια κειμένου
Ελέανα Χατζάκη

Πληροφορίες

www.commonspace.gr / info@commonspace.gr / 2130434085
/ <https://www.elthesp.gr>

Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις...

Η commonspace σε συνεργασία με την Ελεύθερη Θεατρική Σπουδή παρουσιάζουν μία θεατρική παράσταση για παιδιά που δημιουργήθηκε μέσα από μία διαδικασία συμπαραγωγής με άτομα και φορείς που αγαπούν την αθέατη πλευρά της Αθήνας, στο πλαίσιο του έργου "in-Athens".

Εργαστήρια σε παιδιά, σε ειδικούς και ευρύ κοινό, χωρικά φόρουμ και ένα τεράστιο αρχαιακό υλικό, αποτέλεσαν τη μαγιά για το τελικό κείμενο, τη σκηνογραφία, τη μουσική και σκηνοθεσία της παράστασης. Ένα κείμενο-μπόλι των λαϊκών παραδόσεων του «Ανήλιαγου» και «Της Νεράιδας το Μαντήλι» με πραγματικά τεκμήρια για την Αθήνα. Το «όποια πέτρα κι αν σηκώσεις» δεν αφορά μόνο στις ιστορίες και τα παραμύθια που ξεδιπλώνονται στη σκηνή αλλά και στις πηγές έμπνευσης που απαντήσαμε στο πανέμορφο ταξίδι μας για το ανέβασμα αυτής της παράστασης!

Κείμενο/σκηνοθεσία: Ελένη Βαρελτζή

Παίζουν: Ελένη Βαρελτζή, Γιούλη Αθουσάκη, Γιώργος Βόλης

Εικαστική επιμέλεια: Μυρτώ Κοσμοπούλου

Ειδικές κατασκευές: Στάθης Μαρκόπουλος

Μουσική επιμέλεια: Ελένη Βαρελτζή, Γιώργος Βόλης

Στίχοι/Διασκευή τραγουδιών: Μαρία Μαυρομάτη

Μουσικά όργανα ζωντανά: Λαούτο, Κιθάρα, Μαντολίνο, Βιολί, Κρουστά

Σχεδιασμός αφίσας: Μελίνα Βλάχου

Ευχαριστούμε θερμά τους εταίρους του έργου «in-Athens», την Αναστασία Χρηστάκη, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους/ις μαθητές/τριες της Σχολής Χιλλ, την Sociality co-op, την Ελεάνα Χατζάκη και όλους/ες όσους/ες συμμετείχαν στη διαδικασία συμπαραγωγής της παράστασής μας.

Το έργο «**Ιστορίες μιας Αόρατης Αθήνας**» ή αλλιώς "**in-Athens**" είναι ένα έργο τεχνολογικής και μεθοδολογικής καινοτομίας που αναφέρεται στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αθήνας και υλοποιείται στο πλαίσιο του Β' κύκλου «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» της Γ.Γ.Ε.Κ., ΕΣΠΑ 2014-2020.

Κύριο αντικείμενο του έργου είναι η μετατροπή ενός -εξαιρετικής ιστορικής αξίας- αρχαιακού υλικού σε μια σειρά ψηφιακών εφαρμογών με τη βοήθεια σύγχρονων συν-σχεδιαστικών εργαλείων και τη σύμπραξη αξιόπιστων εταίρων που εργάζονται από διαφορετικές οπτικές στο πεδίο της **πολιτιστικής κληρονομιάς** (HERitage Management e-Society (HERMeS), ΔΙΠΥΛΟΝ Εταιρεία Μελετών Αρχαίας Τοπογραφίας, Εκδοτικός Οίκος ΜΕΛΙΣΣΑ, Geospatial Enabling Technologies (GET), Συνεταιρισμός Εργαζομένων COMMONSPACE, MONUMENTA).

Περισσότερες πληροφορίες στο www.in-athens.gr

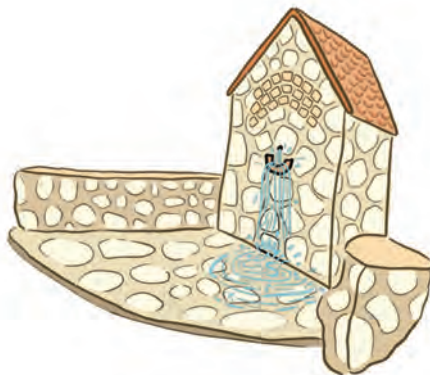
Πριν την παράσταση...

Πριν παρακολουθήσουν τα παιδιά την παράσταση μπορείτε να τους κάνετε μια γενική εισαγωγή στη θεατρική αγωγή και στις έννοιες του θεάτρου όπως για παράδειγμα τι είναι το θέατρο, τι κάνει ο ηθοποιός, τι κάνει ο σκηνοθέτης κτλ.

Μπορείτε ακόμα να μιλήσετε για έννοιες όπως σκηνικά, κοστούμια, πρόβες, σκηνή και παρασκήνια.

Στη συνέχεια μπορείτε να τους μιλήσετε για την συγκεκριμένη παράσταση (θέμα, περίληψη έργου & ήρωες) . Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν πώς φαντάζονται κάποιους ήρωες του έργου όπως για παράδειγμα τη Νεράιδα, τον Πραματευτή, την Κυρά Ρήνη, τον Ανήλιαγο.

Τέλος, δεν ξεχνάμε να τους μιλήσουμε για το χειροκρότημα που είναι η μεγαλύτερη ανταμοιβή του ηθοποιού!

Στη συγκεκριμένη παράσταση τρεις καλλιτέχνες (Ηθοποιός, Μουσικός, Σκηνογράφος) αποφασίζουν να μας πουν παραμύθια χρησιμοποιώντας μόνο μια πέτρα, μολύβι, ψαλίδι και χαρτί. Έτσι προκύπτει θα λέγαμε το «χάρτινο θέατρο». Με φιγούρες, αντικείμενα και σκιές. Είναι μια καλή ευκαιρία να μιλήσετε και να δημιουργήσετε σκηνικά μιας παράστασης απο πολύ απλά υλικά. Στην παράσταση αυτή χρησιμοποιήσαμε γνωστούς πίνακες του Θεόφιλου και του Τσαρούχη . Θα μπορούσατε λοιπόν να κάνετε και μια εισαγωγή στα παιδιά για τους γνωστούς ζωγράφους και στη συνέχεια να φτιάξετε το δικό σας παραμύθι από γνωστούς πίνακες.

Δημιουργώντας μαζί!

Η παράσταση έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του ερευνητικού, συνεργατικού έργου «Ιστορίες μιας Αόρατης Αθήνας» που χρηματοδοτείται από το Β' κύκλο του χρ. Προγράμματος «Ερευνώ – Δημιουργώ – Καινοτομώ» της Γ.Γ.Ε.Κ., ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ, ΕΣΠΑ 2014–2020.

Το τελικό κείμενο έχει βασιστεί στη μεθοδολογία της «συμπαγωγής πολιτιστικού προϊόντος». Μπορείτε και εσείς μέσα στην τάξη να χρησιμοποιήσετε βήματα και ασκήσεις προκειμένου να φτιάξετε όλοι μαζί μία θεατρική παράσταση.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την έννοια της συμπαγωγής ωστόσο εδώ μας ενδιαφέρει ο ρόλος της συμμετοχής του χρήστη η οποία εξασφαλίζει τη δημιουργία ενός ενδιαφέροντος προϊόντος, τόσο ως προς τη διαδικασία παραγωγής του, όσο και ως προς το τελικό εκπαιδευτικό ή/και ψυχαγωγικό αποτέλεσμα.

Βήματα:

- Μπορείτε να εμπλέξετε τους μαθητές, το εκπαιδευτικό προσωπικό, τους γονείς ή όποιους νομίζετε είναι χρήσιμοι.
- Μπορείτε να ξεκινήσετε με ερωτηματολόγια σχετικά με τη θεματική του έργου.
- Συνεχίζεται με αναζήτηση υλικού (όπως βιβλιογραφία) για να εμπλουτίσετε τις πηγές έμπνευσης.
- Προχωρείτε με ομάδες εργασίας. Στις ομάδες εργασίας θα πρέπει να υπάρχει και μία κεντρική ομάδα συντονισμού που μπορεί να αποτελείται μόνο από εκπαιδευτικούς ή να είναι μικτή.
- Συνεχίζεται με αυτοσχεδιασμούς με αφορμή κάποιο συγκεκριμένο υλικό που έχετε ήδη συγκεντρώσει.
- Η ομάδα συντονισμού συντάσσει ένα πρώτο κείμενο και το επιστρέφει στην ομάδα (ή κάποιο focus group) για εντυπώσεις και ανατροφοδότηση.

*Τα παραπάνω βήματα είναι ενδεικτικά και σίγουρα τα ίδια τα παιδιά θα έχουν πολλές ιδέες για να δημιουργήσουν κάτι από το μηδέν!

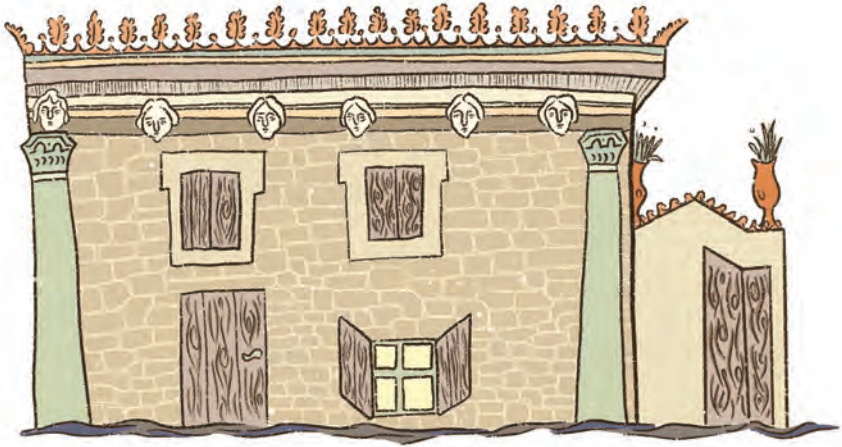
**Στο συγκεκριμένο έργο πηγή έμπνευσης αποτέλεσε μία συλλογική βιβλιογραφική έρευνα που μπορείτε να βρείτε στο αποθετήριο του έργου In-Athens (<https://gero.in-athens.gr/>) και στο τέλος αυτού του τεύχους.

Σταθμός Θεατρικών Σπουδών
ΕΣΠΑ

Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις...

Αφήγηση λαϊκών παραμυθιών με ζωντανή παραδοσιακή μουσική και συμμετοχή των παιδιών

Δυο λόγια για την παράσταση

Η πέτρα λένε είναι σκληρή κι αμίλητη. Κι όμως. Κάθε πέτρα ήταν κάποτε κάπου χτισμένη. Σε μια κρήνη με νεράκι καθαρό, σε έναν πύργο περήφανο. Κι έτσι που 'μεινε εκεί ασάλευτη τόσα χρόνια, είδε κι άκουσε ιστορίες με το σωρό. Τελικά, όποια πέτρα κι αν σηκώσεις, ένα παραμύθι θα ακουστεί. Ιστορίες από καιρούς αλλοτινούς. Τότε που νεράιδες λούζονταν σε μια βρύση στην Αθήνα και βελουδένια αρχοντόπουλα ζούσαν σε υπόγεια παλάτια.

Σύντομη περίληψη

Ένα μικρό πετραδάκι κάνει ένα από τον λόφο του Λυκαβηττού έως το Σύνταγμα στην κρήνη της Μπουμπουνίστρας και ύστερα στα νεοκλασικά κτίρια της οδού Βασιλίσσης Σοφίας. Κάθε φορά είναι χτισμένη και αλλού κι έχει να διηγηθεί μια ιστορία. Οι ιστορίες αυτές που θα ζωντανέψουν είναι «Το μαντίλι της νεράιδας» και «Το Κάστρο της Κυρά Ρήνης». Γίνεται επίσης σαφής αναφορά σε μύθους της Αθήνας από την αρχαιότητα έως σήμερα καθώς και σε πραγματικά τεκμήρια.

Σταθμός Θεσσαλονίκης
ΕΡΜΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ

GET
Greece Education Trust

commonspace

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Ευρωπαϊκή Ένωση ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1
ΑΞΙΟΠΡΟΤΕΡΟΤΗΤΑ 1
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

ΕΣΠΑ
2014-2020

Ήρωες του έργου

- Αφηγητής
- Πετραδάκι
- Νεράιδα
- Πραματευτής
- Κυρά Ρήνη
- Ανήλιαγος (Βασιλόπουλο που δεν μπορεί να αντικρίσει τον ήλιο και ζει κλεισμένο στα κελάρια του παλατιού του και μονάχα τη νύχτα βγαίνει)
- Χρηστάκης (άλλο βασιλόπουλο που θέλει την κυρα Ρήνη) *
- Τρεις Μοίρες
- Πατέρας κυρά Ρήνης
- Προξεντάδες
- Γονείςπραματευτή

* Κανονικά στο παραδοσιακό παραμύθι της Κυρα- Ρήνης και του Ανήλιαγου (Κάστρο της Κυράς Ρήνης) , το άλλο βασιλόπουλο εμφανίζεται με το όνομα «Γυφτάκης». Επειδή όμως αυτό αγγίζει το λεπτό θέμα του ρατσισμού αποφασίσαμε να του δώσουμε το όνομα «Χρηστάκης» ως ένα σύνθημα ή παρατσούκλι στην παλιά Αθήνα.

Λεξιλόγιο

- Ξωθιές
- Πραματευτής
- Θημωνιές
- Μαράζι
- Προξεντάδες
- Αψύς και καυγατζής
- Το βιός των ανθρώπων (κλέβανε)
- Λαγούμι
- Κελάρι

Τοπόσημα της Αθήνας

- Λόφος Λυκαβηττού
- Ποταμός Ηριδανός
- Σύνταγμα
- Λόφος και Κρήνη Μπουμπουνίστρας
- Βοτανικός
- Υπόγειες στοές της Αθήνας
- Υπονοείται το αρχοντικό της Δούκισσας της Πλακεντίας (Βυζαντικό Μουσείο)
- Ίδρυμα Θεοχαράκη

Εικαστικά

Πίνακες του Θεόφιλου που χρησιμοποιούνται στην παράσταση

«Χορευτές της Αγιάσσου στην Καρίνη», 1930

Δημοτικό Μουσείο Μυτιλήνης

«Ο χορός των Μεγάρων (Τράτα)», 1933

Νεράιδες

Οι νεράιδες είναι πανώριες κοπέλες με πανέμορφα μακριά μαλλιά, ξανθά σα χρυσάφι ή ολόμαυρα και αστραφτερά. Οι νεράιδες δε γερνάνε ποτέ και περνάνε τη ζωή τους με χορούς και με τραγούδια. Τους αρέσει το νερό γι' αυτό και τριγυρνάνε πάντα κοντά σε ποτάμια, πηγές, βρύσες και ρεματιές. Φοράνε πέπλα ανάλαφρα και διάφανα κι έχουν στο κεφάλι τους στεφάνι από λουλούδια κι ένα μεταξωτό μαντίλι. Όποιος τις δει μαγεύεται από την ομορφιά τους και τη χάρη τους, κι όταν ακούσει το τραγούδι τους δεν ξεχνάει ποτέ πια τη μελωδική φωνή τους.

Όποιος τις συναντήσει πάντως, είτε νύχτα στο φως του φεγγαριού, είτε το καταμεσήμερο, πρέπει να φυλαχτεί και να μη μιλήσει. Γιατί αν μιλήσει του παίρνουν τη μιλιά. Αν κρατηθεί και δε μιλήσει με όσα κι αν του κάνουν, τότε οι νεράιδες τον ανταμείβουν. Του δίνουν φυλαχτά και γιατρικά, του χαρίζουν πλούτη και δόξα και ό,τι επιθυμήσει.

Οι νεράιδες έχουν μεγάλη δύναμη και δεν ξεφεύγει κανείς απ' τα πειράγματά τους. Δεν κάνουν όμως κακό στους καλούς ανθρώπους. Θέλουν μονάχα να τους πειράζουν και να τους κοροϊδεύουν λιγάκι...

Οι νεράιδες χάνουν τη δύναμή τους αν κάποιος παλικάρι τους αρπάξει το πέπλο ή τις φιλήσει. Τότε το παντρεύονται και γίνονται σαν όλες τις γυναίκες.

Τις νεράιδες τις λένε και ξωτικές, ξωθιές, ανερούσες ή αλουστίνες (γιατί βγαίνουν τον Άλουστο δηλαδή τον Αύγουστο).

Οι νεράιδες του Λυκαβηττού*

Ανεβαίνοντας προς τον λόφο του Λυκαβηττού κανείς αντικρίζει κλειδωμένες εισόδους προς το εσωτερικό του, εκκλησιάκια κτισμένα πάνω στον βράχο και πάνω από στοές, ημιτελή έργα, ενώ λέγεται πως υπήρχαν μέχρι και στρατιωτικές εγκαταστάσεις και υπόγεια καταφύγια της δεκαετίας του 1930. Στα 1885 ο αρχιτέκτονας Ερνέστος Τσίλλερ αντικρίζοντας τον λόφο του Λυκαβηττού σκέφτηκε να τον ονομάσει «Αερικόν Θεραπευτήριον», κάτι που από πολλούς έχει θεωρηθεί πως ανταποκρίνεται με έναν λησμονημένο θρύλο για τον τόπο. Σύμφωνα με τις παραδόσεις, λέγεται πως ότι μεταξύ των λόφων Λυκαβηττού και Στρέφη, κάποτε υπήρχε δάσος με νεράιδες, καθώς στο παρελθόν δεν χτίζονταν σπίτια εκεί.

*<https://www.offlinepost.gr/2020/11/23/h-athna-mesa-apo-tous-astikous-ths-thulous/>

Ο βασιλιάς Αλέξανδρος κ' οι Νεράιδες

Ο βασιλιάς Αλέξανδρος είχε αγαπητικά μια Νεράιδα. Την έβλεπε τη νύχτα μόνο, κ' εμιλούσαν μαζί. Γι' αυτό τον συμπαθούσαν και οι άλλες Νεράιδες και έγινε μέγας και τρανός. Αλλά κάποτε τις θύμωσε, και καταστράφηκε κι' αυτός και το βασίλειό του.

Οι Νεράιδες όμως ακόμη τον θυμούνται και τον αγαπούν. Και όταν σηκώνεται ανεμοστρόφιλας, οι Νεράιδες που είναι μέσα δεν κάνουν κακό σε κανέναν, μάλιστα πέφτει ο ανεμοστρόφιλας, αν ειπή όποιος βρεθή κοντά τρεις φορές. "Μέλι κι γάλα! Κάπ' απ' ιδώ πέρασι η βασιλιάς η Αλέξανδρου· ζη κι βασιλεύει!"

Οι Νεράιδες κι ο λυράρης

Σύμφωνα με έναν θρύλο της Κρήτης, όποιος θέλει να μάθει να παίζει καλά τη λύρα πηγαίνει κατά τα μεσάνυχτα σ' ένα έρημο σταυροδρόμι και εκεί χαράζει κάτω στη γη, μ' ένα μαυρομάνικο μαχαίρι, ένα γύρο (=κύκλο). Μέσα εκεί κάθεται και παίζει.

Σε λίγο έρχονται από παντού νεράιδες και τον περιτριγυρίζουν. Ο σκοπός τους δεν είναι καλός, γιατί θέλουν να τον πειράξουν. Μα αφού δεν μπορούν να μπουν στο γύρο, προσπαθούν με κάθε τρόπο να τον ξεπλανέψουν και να τον τραβήξουν έξω. Και του λένε γλυκά λόγια και όμορφα τραγούδια και του κάνουν χίλια δυο τσακίσματα. Μα εκείνος, αν είναι φρόνιμος, κάνει πέτρα την καρδιά και εξακολουθεί να παίζει ατάραχος τη λύρα.

«Μα δεν την ξέρεις» του λένε, σαν δουν πως πάνε τα πλανέματά τους χαμένα. «Τί την παίζεις και χάνεις χρόνο;»

«Έτσι την έμαθα, έτσι την παίζω» αποκρίνεται ο λυράρης, «Τι σας νοιάζει»

«Μπά, τίποτα» του λένε, «μόνο αν θέλεις σε μαθαίνουμε να παίζεις λύρα, λύρα που να χορεύουνε και οι πέτρες.» Και τον παρακαλούν να βγει από τον γύρο.

Εκείνος δεν τις ακούει. Ύστερα από πολλά του ζητούν μόνο τη λύρα. Ο λυράρης τη δίνει, μόνο φυλάγεται να μην βγάλει έξω από το γύρο το χέρι του ή άλλο μέρος από το σώμα του, γιατί κόβεται ή τρελαίνεται.

Παίρνει τότε μια νεράιδα τη λύρα, την παίζει λίγες στιγμές, με πολλή τέχνη, και του τη δίνει πίσω πάλι, με δυσαρέσκεια, λέγοντας: «Πάρε την. Εσύ δεν μας πιστεύεις να βγεις έξω και εμείς θα σου μάθουμε;»

Ο λυράρης, όμως, τίποτα, δεν ακούει, και αρχίζει πάλι να παίζει τη λύρα του άτεχνα. Οι νεράιδες κάνουν πολλές φορές το ίδιο για να ξεγελαστεί κάποια στιγμή και να βγάλει παραέξω το χέρι του.

Στο τέλος, όταν κράξει ο πετεινός, για να μην τους βρει η μέρα, του ζητούν να τους δώσει ένα, ό,τι να 'ναι, προκειμένου να τον μάθουν.

Και εκείνος βγάζει την άκρη από το μικρό του δάχτυλο και αυτές το κόβουν αμέσως. Όμως δεν τον γελούν. Σε λίγο, τον μαθαίνουν να παίζει σαν αυτές και ύστερα χάνονται.

Γι' αυτό, ένας καλός λυράρης, άμα τον παίνουν πως έχει καλές κοντυλιές, λέει καμιά φορά: «Αμ, είντα θαρρείτε; Εγώ την λύρα την έμαθα στο σταυροδρόμι.»

Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος

Σ' ένα κάστρο, πιθανότατα στο κάστρο του Τρίκαρδου στην Αιτωλοακαρνανία, ζούσε έναν καιρό και μια φορά ένας λεβέντης όμορφος, ο Ανήλιαγος, πρωτότοκος, θαρρώ, γιος του βασιλιά της περιοχής. Όταν ακόμα ήταν μωρό μέσα στην κούνια του, έσβησε το φως από το λυχνάρι που του είχε ανάψει ο πατέρας του και οι Νεράιδες τον καταράστηκαν να ζήσει για πάντα δίχως το φως του ήλιου να μπορεί να αντικρίσει. Αλλιώς...θα πέθαινε! Έτσι τον ονόμασαν "Ανήλιαγο" και ο πατέρας του ένα βαθύ του 'χε φτιάσει παλάτι που έμπαινε μες τη γη, τόσο που δεν έφτανε ποτέ το φως από τις χρυσοφτέρουγες ακτίνες του ήλιου.

Κάθε βράδυ όμως, όταν ο βασιλιάς και παντεπόπτης ήλιος έδυε, έβγαινε απ' το παλάτι του, περνούσε τον μεγάλο ποταμό του δάσους με τ' άσπρο άλογό του και πήγαινε ν' ανταμώσει την αγαπημένη του αρχόντισσα, την κυρά Ρήνη (Ειρήνη), που ζούσε στο δικό της κάστρο.

Γινόταν καιρό αυτό κι όμορφα κυλούσε ο καιρός. Μα ήρθαν μέρες που σκέψεις κακές ρίζωσαν στο μυαλό της κυρά Ρήνης. «Γιατί έρχεται κοντά μου μονάχα νύχτα;», αναρωτιόταν. «Και γιατί πάντοτε φεύγει πριν ξημερώσει;»

Καθόλου δεν της άρεσε της κυρά Ρήνης αυτή η συνήθεια του αγαπημένου της. «Μην αγαπά κάποια άλλη ο βασιλιάς μου;», δηλητηρίασε το μυαλό της ακόμη περισσότερο κι άλλο να κρατηθεί δε μπόρεσε. Βάλθηκε την αλήθεια να βρει κι ας μη γνώριζε το τίμημα το ακριβό που θα πληρώσει.

Αποφάσισε λοιπόν τον αγαπημένο της να ξεγελάσει και τι συμβαίνει να γνωρίσει. Διέταξε τους έμπιστους υπηρέτες της και σφάξανε όλα τα κοκόρια της περιοχής. Όλα!

Κι ήρθε το επόμενο βράδυ και ο Ανήλιαγος πήγε όπως πάντα στην κυρά Ρήνη με το άλογο του και πέρασε τη νυχτιά μαζί της. Αλλά κοκόρια να λαλήσουν δεν υπήρχαν κι έτσι ξεχάστηκε λίγο περισσότερο ο Ανήλιαγος. Κατάλαβε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά και καβάλησε το άλογό του. Έτρεχε σαν αστραπή για να προλάβει. Πάνω που περνούσε τον ποταμό, λίγο πριν φτάσει στο κάστρο του, τον βρήκαν οι πρώτες αχτίδες του ήλιου στην πλάτη, ξεπέζεψε και μαρμάρωσε εκεί για πάντα, πλάι στο ποτάμι του κάστρου του, θαμπωμένος από τη λάμψη του βασιλιά 'Ηλιου.

Ο ποιητής Γεώργιος Δροσίνης είχε γράψει για το μύθο του Ανήλιαγου το εξής όμορφο ποίημα:

Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος

Στο βασιλιά του Τρίκαρδου, το μοναχό παιδί
οι μοίρες που το μύρωσαν κατάρα είχαν κάνει
πως άμα ο ήλιος το ειδή
ευθύς θε να πεθάνει

Κι' ο βασιλιάς πατέρας του μ' ελπίδα να σωθεί
από του ήλιου το κακό και φλογισμένο μάτι
τώχτισε επίτηδες βαθύ
μέσα στη γη παλάτι

Χρόνια πέρασαν... Πέθανε ο γέροντας γονιός
και με την ώρα την καλή θα βασιλέψει τώρα
Ανήλιαγος ο μορφονιός
σου Τρίκαρδου τη χώρα

Κι ο βασιλιάς Ανήλιαγος τις μέρες του περνά
μες' στα βαθιά παλάτια του και μοναχά το βράδυ
βουνά και κάμπους τριγυρνά
στης νύχτας το σκοτάδι

Κι' η Κυρά Ρήνη η όμορφη τον είδε μια βραδιά
στο κάστρο εμπρός να κυνηγά μ' ολόφωτο φεγγάρι
κι ένωσε αγάπη στην καρδιά
για τ' άξιο το παλικάρι ...

Ο βασιλιάς Ανήλιαγος σαν κάθε βασιλιάς,
τώρα κι αυτός ολονυχτίς στη χώρα δε γυρίζει.
Σ' αγαπημένη αγκαλιά γυρμένος ξενυχτίζει.

Μα στη χαρά του δεν ξεχνά της μοίρας το γραφτό.
Και πριν να φέξει στο βουνό και πριν να φέξει τ' άστρο
αφήνει ταίρι ζηλευτό
και φεύγει από το κάστρο.

Του κάκου τον ρωτά η Κυρά γιατί ' έτσι πρωινά
την παρατάει μονάχη ! Εκείνος δεν της κρήνει
και μαύρη ζήλεια τυραννά
τη δόλια Κυρά Ρήνη.

Τόσο, που τι σοφίζεται η πονηρή Κυρά:
'Όλους με μια τους πετεινούς του κάστρου της σκοτώνει
για να μη νιώσει μια φορά
ο νιος πως ξημερώνει

Ο βασιλιάς Ανήλιαγος γελιέται την αυγή!
Και πριν να ρθεί στον Τρίκαρδο κοντά στην Παλιο-Μάνη,
κατάρα! Ο ήλιος είχε βγει
κι ο νιος είχε πεθάνει.

Οι υπόγειες στοές της Αθήνας*

Ένας από τους γνωστότερους θρύλους της Αθήνας, είναι αυτός της «υπόγειας πόλης». Υπάρχει λοιπόν η θεωρία πως η πόλη των Αθηνών συνδέεται με υπόγειες στοές οι οποίες έχουν τρεις βασικές πύλες. Η πρώτη λέγεται πως είναι στη λεγόμενη «φυλακή του Σωκράτη» στη σκιά της Ακρόπολης, που όμως είναι κλειδωμένη με σιδερένια κάγκελα, άλλη μία υπάρχει στη ρωσική εκκλησία της οδού Φιλελλήνων στην Πλάκα και η τρίτη ενδέχεται να είναι πίσω από το πέταλο του Καλλιμάρμαρου. Σχετικά με την «υπόγεια Αθήνα» υπάρχουν πολλές εκδοχές και διαφορετικές παραλλαγές σχετικά με τις εισόδους της.

Στο Καλλιμάρμαρο συγκεκριμένα, πράγματι κάτω από το ανατολικό ανάλημμα υπήρχε υπόγεια σήραγγα, από την οποία εισέρχονταν στον στίβο οι αθλητές. Παρά τις συνεχείς ανακατασκευές του σταδίου, η συγκεκριμένη στοά είναι το μοναδικό κομμάτι του αρχαίου σταδίου που διατηρείται μέχρι σήμερα. Ήταν διακοσμημένο από μαρμάρινα και χρυσά αγάλματα και δωρικούς κίονες. Τα μετέπειτα χρόνια συνδέθηκε με τις λαϊκές προλήψεις περί μαγισσών και διάφορους μύθους που έλεγαν, ότι εκεί κατοικούσαν οι Μοίρες και γίνονταν «μαντολόγια». Γι' αυτό ονομάστηκε «τρύπα της μοίρας» και κατέληγε στο βάθος του σταδίου, στην αριστερή πλευρά του πετάλου...

Τα πιο γνωστά περάσματα έχουν μάλιστα και έναν θρύλο που τα ενώνει όλα μαζί, με το υπόγειο ταξίδι ξεκινάει από τις «γνωστές εισόδους» του κέντρου της πόλης. Αυτές είναι τα υπόγεια της Βουλής στο Σύνταγμα, η εκκλησία της Αγίας Δυνάμεως δίπλα στο Υπουργείο Παιδείας στην οδό Μητροπόλεως, η Ρωσική Εκκλησία στην οδό Φιλελλήνων ή το κτήριο της οδού Ακαδημίας 58α με τον θρυλικό και απομακρυσμένο πλέον υπέρθυρο δράκο. Λέγεται μάλιστα πως αν προχωρήσεις για ώρα μέσα στις σκοτεινές στοές μπορείς να φτάσεις ως το μοναστήρι της Καισαριανής στον Υμηττό, ή φυσικά στην σπηλιά «του Νταβέλη» στην Πεντέλη περνώντας και κάτω από το σπίτι της Δουκίσσης της Πλακεντίας. Η λαϊκή φαντασία ήθελε τον Νταβέλη να μπαινοβγαίνει απαραίτητος στην πόλη των Αθηνών χρησιμοποιώντας ένα εκτεταμένο δίκτυο στοών που με κομβικό σημείο την Πεντέλη οδηγούσε σε διάφορες περιοχές της Αθήνας, ενώ επέτρεπε και την διαφυγή σε μακρινά σημεία εκτός της πόλης.

*<https://www.offlinepost.gr/2020/11/23/h-athhna-mesa-apo-tous-astikous-ths-thulous/>

Η Δούκισσα της Πλακεντίας*

Η Σοφί ντε Μαρμπούα-Λεμπρύν, η οποία έφερε τον τίτλο Δούκισσα της Πλακεντίας, υπήρξε Αμερικανο-Γαλλίδα, κόρη Γάλλου διπλωμάτη και σύζυγος του Δούκα της Πλακεντίας. Η δράση της εστιάστηκε στην ενίσχυση του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων, με μεγάλη οικονομική και κοινωνική συνεισφορά κατά τα πρώτα χρόνια εδραίωσης του ελληνικού κράτους, εν μέσω πολιτικών ταραχών.

Μετά τον χαμό της πολυαγαπημένης της κόρης Ελίζας κατά την περιοδεία της στην οθωμανική Ασία και την επιστροφή της στην Αθήνα, πληθώρα μαρτυριών και μυθοπλασίες άρχισαν να περιβάλλουν την εκκεντρική της προσωπικότητα, καθιστώντας την παρούσα της στην Πεντέλη κατά την εποχή της δράσης των ληστών μυστηριώδη και αινιγματική.

Ο μύθος για την Δούκισσα της Πλακεντίας, υποστηρίζει ότι γύριζε με μια λευκή νυχτική γύρω από το ανάκτορο τις νύχτες και όσοι περνούσαν από κει νόμιζαν ότι ήταν φάντασμα, ή νεράιδα. Πριν η περιοχή κατακλυστεί από νέους κατοίκους και ανακαινιστεί το κτίριο, κανείς δεν τολμούσε να περάσει από κοντά, πολλοί έλεγαν πως μια λευκοντυμένη μορφή τριγύριζε στα ερείπια ψάχνοντας.

Η ίδια απεβίωσε το 1854 σε ηλικία 69 ετών. Τα τελευταία έξι χρόνια της ζωής της διέμενε κατά κύριο λόγο στη Βίλα «Ιλίσσια», η οποία κατασκευάστηκε την περίοδο 1840-1848 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Σταμάτη Κλεάνθη και η οποία από το 1930 στεγάζει το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Σημαντικός υπήρξε ο ρόλος της στο κίνημα του φιλελληνισμού, ενώ κληροδότησε και σημαντικά κειμήλια στο Ελληνικό Κράτος, πολλά από τα οποία διαχειρίστηκε ο Γεώργιος Σκουζές.

*<https://www.in.gr/2021/02/14/plus/features/ayta-einai-ta-stoixeiomena-spitia-ton-athinon-oi-istories-kai-oi-thryloi-pou-ta-akolouthoun/> - <https://el.wikipedia.org>

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

- Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα Σάμου – παραδοσιακό Σάμου
- Δω στα λιανοχορταρούδια – παραδοσιακό
- Άσ' τα τα μαλλάκια σου – Μιχάλης Σουγιούλ / Αλέκος Σακελλάριος
- Σήμερα γάμος γίνεται, σήμερα νυφοστόλι – παραδοσιακό του γάμου
- Άϊ γαρούφαλλό μου – Κουνάδης Αργύρης / Γκούφας Βαγγέλης
- Στο Ζάππειο μια μέρα – Paul Briollet/Leo Lelievre
- Κόρη βερυκοκόκινη – παραδοσιακό
- Ερωτόκριτος – παραδοσιακό / Β. Κορνάρος
- Κίμινο, κίμινο, κίμινο – Φώτης Πολυμέρης
- Αγάντα γιαλέσα – παραδοσιακό Καλύμνου
- Αμυγδαλάκι τσάκισα – Κατερίνα Παπαδοπούλου
- Σήμερα λάμπει ο ουρανός – παραδοσιακό του γάμου
- Είπαμε πολλά ψέματα – παραδοσιακό παιδικό

Είπαμε πολλά ψέματα

Στίχοι / μουσική: παραδοσιακό

Τραγούδι: Χρήστος Κεκριδης

(Ο κυρ Βοριάς... και Άλλα Τραγούδια για Παιδιά, Δόμνα Σαμίου)

Είπαμε πολλά ψέματα,
ας πούμε και μιά αλήθεια,
φορτώσαμ' ένα ποντικό
σαράντα κολοκύθια.
Τα κολοκύθια είχαν νερό
και το νερό βατράχια
και τα βατράχια λάλαγαν
κι ο ποντικός εσκιάχτη
και το φορτίο το 'ριξε,
πιλάλετος κι εχάθη
και μέσ' στ' αμπάρια τρύπωσε
κι η μάνα του του λέει:
- Πού 'σουν παιδάκι πόντικα,
πού 'σουν καλέ Ζαφείρη;
- Πάω στην Πόλη γι' άρματα
και στη Φραγκιά για ρούχα.

Άσ' τα τα μαλλάκια σου

Στίχοι: **Αλέκος Σακελλάριος & Χρήστος Γιαννακόπουλος**

Μουσική: **Μιχάλης Σουγιούλ**

Τραγουδί: **Φώτης Πολυμέρης, Τώνης Μαρούδα & Τρίο Κιτάρρα, Γιάννης Πάριος κ.ά.**

Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά
Τώρα που τα νιάτα σου είν' ολανθισμένα
Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα

Τη γαλάζια θάλασσα κοίτα την πλατιά
κι άστα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά
Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Ήρθε τώρα η άνοιξη, θα 'ρθει καλοκαίρι
κι ύστερα φθινόπωρο θα 'ρθει σκυθρωπό
Στον τρελό τον ώμο σου σ' άπλωνα το χέρι
Ήρθε τώρα η άνοιξη, θα 'ρθει καλοκαίρι

Θα σου πουν χίλιες φορές χίλια σ' αγαπού
κι ύστερα φθινόπωρο θα 'ρθει σκυθρωπό
Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Σταυρόπουλος Θεοφανής & Σπύρος
SOUND LAB

Θα 'ρθει αλίμονο καιρός, άκου με και μένα
που δε θα 'χεις κόκκινα χείλη σαν φωτιά
Θα 'χεις τότε τα μαλλιά καλοχτενισμένα
Θα 'ρθει αλίμονο καιρός, άκου με και μένα

Που θα σβήσει η λάμψη αυτή που 'χεις στη ματιά
και δε θα 'χεις κόκκινα χείλη σαν φωτιά
Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Γνωστές πέτρες....

Τσακμακόπετρα: στουρναρόπετρα, είδος πυρόλιθου, πυρόλιθος που με την τριβή ατσαλιού πετάει σπίθα και τον χρησιμοποιούσαν για να ανάβουν τσακμάκι.

Μυλόπετρα: πέτρα που αλέθει σε μύλο, κυλινδρικού σχήματος και μεγάλης διαμέτρου σε σχέση με το ύψος της.

Συμπληγάδες πέτρες: Οι Συμπληγάδες Πέτρες στην ελληνική μυθολογία φέρονταν ως δύο πολύ μεγάλοι βράχοι προ θαλάσσιου στενού (διαύλου), που ενώνονταν και αποχωρίζονταν συνεχώς, έτσι ώστε να ήταν αδύνατο το ασφαλές πέρασμα ενός πλοίου. Το πρώτο πλοίο που κατάφερε τελικά τον ασφαλή διάπλου ήταν το πλοίο «Αργώ» με τους Αργοναύτες, με τη βοήθεια της θεάς Ήρας, πιθανότατα αφού έχασε την πρύμνη του (κατ' άλλους την πλώρη του). Συγκεκριμένα, ο Φινέας συμβούλευσε να αφήσουν πρώτα ένα περιστέρι να περάσει ανάμεσα, όπως και έγινε. Οι βράχοι έκλεισαν πίσω από το περιστέρι, που έχασε μόνο κάποια φτερά της ουράς του, και όταν ξανάνοιξαν, η «Αργώ» πέρασε με τους Αργοναύτες να κωπηλατούν με όλη τους τη δύναμη. Από τότε, οι δύο βράχοι ακινητοποιήθηκαν.

Αγέλαστος πέτρα: Η αγέλαστος πέτρα είναι βράχος στην Ελευσίνα. Ο τόπος αυτός θεωρείτο ιερός διότι σύμφωνα με την παράδοση η Δήμητρα κάθησε εδώ για να ξαποστάσει και να μοιρολογήσει την κόρη της Περσεφόνη που την άρπαξε ο Πλούτωνας.

Μπορείτε να μιλήσετε στα παιδιά για αυτές τις πέτρες, να βρείτε εικόνες και να φτιάξετε το δικό τους διάλογο με το πετραδάκι του έργου...

Βιβλιογραφία για έμπνευση

- ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΝΙΚ.Γ.ΠΟΛΙΤΟΥ ΤΟΜΟΣ Α & Β, Μελέτες περί του βίου και της γλώσσας του Ελληνικού λαού, ΕΚΔ. «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ»
- Το τεσσεροφύλλι , Ζωή Βαλάση, ΕΚΔ. ΚΕΔΡΟΣ
- Λαϊκοί θρύλοι και παραδόσεις για παιδιά - ανθολογία ,Β.Δ.ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΚΔ. ΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
- Η Νεράιδα και το πέπλο της, παραμύθια του τόπου μας, ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ, ΕΚΔ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ
- Κολωνάκι - Λυκαβηττός. Ένας σύντομος ιστορικός περίπατος στο παρελθόν, Παππάς Αθ. Αναστάσιος, Σύλλογος των Αθηναίων
- ΑΘΗΝΑ Ιχνηλατώντας την πόλη με οδηγό την Ιστορία και την λογοτεχνία, Θανάσης Γιοχάλας-Τόνια Καφετζάκη, ΕΣΤΙΑ
- ΔΙ ΠΑΛΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ, Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΝ. ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ
- Είμαι η Πέτρα, Φρόσω Χατόγλου, Σύγχρονη Εποχή
- Η Αθήνα μέσα από τους αστικούς της θρύλους, Χριστίνα Φλωράκη, Offline Post
- Ο βασιλιάς Ανήλιαγος, Ιωάννης Πολέμης, ΕΣΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

in-Athens.gr

ιστορίες μιας αόρατης Αθήνας

«Το κάστρο μας θυμίζει το οχυρό αυτό σημείο που δε θα θέλαμε ποτέ να παραδώσουμε, το σερνό καταφύγιο της συνείδησης, της αξιοπρέπειας και της αντρείας...»

Νίκος Καζαντζάκης

commonsspace

www.commonspace.gr / info@commonspace.gr / 2130434085

Στρατηγική Θεματική Ένωση
ΕΣΠΑ